PROVINCIAL LIBRARY MANITOBA

hörmungar og kúgun meðaldanna. Það má svo heita, að skáldin taki við af landvættunum, að verja land og þjóð, verja þjóðlífið fyrir alskonar uppskafningshætti, sem nóg var af þá, ekki síður en nú. Einnig varð hlutverk skáldanna, að verja þjóðina fyrir alskonar draugum og djöflum, sem fólkið skalf af ótta, við á þeim dögum, en varla var svo magnaður draugur, að ekki léti undan síga, þegar skáldin þrumuðu stuðlaföll sín fyrir þeim, jafnvel Kölska sjálfan kvað Kolbeinn jöklaskáld niður í kolgrænt hafið við Þúfubjarg. Í þá daga var Kölski þó upp á sitt bezta, og sjálfsagt ekkert lamb viðureignar. Það er sama sagan enn, góðskáldin okkar og listamennirnir, eru dýrmætasta eignin, sem við getum tileinkað okkur sem þjóð, það er því meira en grátlegt, að sjá alla þá svívirðingu, sem "Lögberg" er sí og æ að burðast með til skáldsins okkar mikla og góða, Stephans G. Stephanssonar. Í staðinn fyrir, að hljóta óskifta virðingu og aðdáun allra Íslendinga, sem hann margverðskuldar fyrir verk sín, er hann eltur á röndum af mannskræfum, sem eru langt fyrir neðan það, að geta kallast venjulegir "blaðasnápar", íslenzkan a engin orð yfir þá; hefir auðsjáanlega aldrei búist við slíkum lúsablesum innan sinna vébanda, og kann því ekki að auðkenna þá með neinu.

Að endingu langar mig til að minnast lítið eitt á argaþras "Lögbergs" ritstjórans út af ritlingnum hans Gröndals heitins.

Það getur varla verið af góðum toga spunnið, að fara nú að grafa slíkt upp úr djúpi gleymskunnar, og kemur illa heim við drengskapar yfirlýsingar ritstjórans um sjálfan sig, sem hann kryddar ritgerðir sínar með. Það liggur í augum uppi, að við getum engan veginn rekið harma okkar á Gröndal, eftir þetta, hvað fegnir sem við vildum, og reiðir sem við værum; en að vera að skammast við saklausan mann, fyrir það, að Gröndal skrifaði rit þetta, tekur ekki tali. Allar tilvitnanir og upprentanir úr þeim bækling, eru því aðeins til að gera ilt verra, og auka sundrung og rifrildi, sem nóg var þó til af. En sé það satt, sem eg hefi heyrt suma gizka á, að ritstjórinn væri með öllum þessum "nasablæstri", að reyna að hrekja Gröndal heitinn úr því heiðurssæti, sem hann skipar í hugum og hjörtum flestra Íslendinga, hvar sem þeir búa, þrátt fyrir hans alþektu gáskafullu og gamansömu orðatiltækja bæði um menn og málefni, þá er hætt við að ritstjórinn vinni þar fyrir gýg, hvað ákaft sem að hann dinglar rægi rófunni í "Lögbergi".

Þrándur í Götu.

x

Barnaborgir.

Í fyrri grein minni um þörfina meðal munaðarleysingjanna í Balkanríkjunum og Litlu-Asíu, lagði eg talsverða áherslu á það, að mikil þörf væri á því, að leiða mentun og menning inn á þessar fornu stöðvar, ef þar ætti nokkurn tíma að verða varanlegur friður. Margir munu ef til vill koma með þá mótbáru, að þjóðir, til dæmis eins og Frakkar og Þjóðverjar vanti ekki menning og mentun, en þó berjist þær alt af á banaspjótum. Þjóðir þessar hafi beint hæfileikum sínum í ranga átt. Mentunin, sem líknarstarfsemin innleiðir í hörmungaplássin þar eystra, er grundvölluð á bróðurkærleika, og áhrifunum er beitt meðal túga þúsunda af börnum, sem innan nokkra ára verða vaxnir menn og konur, svo framarlega, sem þetta þarfa verk getur haldið áfram.

Verksvið líknarstarfsfélagsins "Near East Relief" er mjög víðtækt. Það nær yfir Grikkland, Armeníu, suður Rússland, Persíu og Palestínu, þar fyrir utan eru bráðabyrgðar líknarstofnanir í Constantinopel. Markmið félagsins er að vinna eins mikið og unt er í sameiningu við stjórn hinna ýmsu héraða, þar sem það starfar. Meirihlutinn af inntektunum gengur til lífs framfæris þeirra 60,000 munaðarleysingja á þessum stöðvum. Þar fyrir utan veitir félagið forstöðu 73 sjúkrahúsum, og hefur 37 lækna og 124 hjúkrunarkonur, sem ferðast um neyðarplássin. Auk alls þessa hefur hjálp verið veitt aragrúa af landflóttafólki sem annars hefði dáið. Sökum peningaskorts, hefur ekki verið hægt að veita líðandi fullorðnu fólki hjálp í seinni tíð, og legið hefir við sjálft, að þurft hafi að loka dyrum munaðarleysingjahælanna.

Til þess að vinna svo yfirgripsmikið verk, þarf ærið fé, en síðastl. ár hafa inntektir félagsins rýrnar stórkostlega, og stafar það af því, að áhuginn, sem hörmungarnar þar eystra vöktu 1922, hefur dofnað. Vegna fjarlægðarinnar gleymist fólki, að 60,000 munaðarlaus börn, 63% af hverjum verða ekki fær að vinna fyrir sér, fyr en eftir átta til tólf ár, eru algerlega komin upp á mannkærleika vesturhluta heimsins.

Eg hefi áður getið um munaðarleysingjahælið í Alexandropol á Suður-Rússlandi, hvar 15,000 umkomulaus börn kalla heimili sitt. Annað hæli, sem vert er á að minnast, er kallað Fuglabúrið. W. G. Clippinger, forseti Oberon háskólans í Bandaríkjunum lýsir því þannig: —

"Fuglabúr hafa skjaldan meir en 4–6 unga en fuglabúrið, sem Near East Relief" félagið sér um í Sidon á Sýrlandi, hefir 407 unga eða öllu heldur þessa tölu af kornungum börnum. Búrið er mjög fallegt heimili, sem eitt sinn tilheyrði ríkri fjölskyldu, sem yfirgaf það. Líknarstarfsfélagið leigði það fyrir þessa munaðarleysingja.

Konan, sem gengur þessum litlu "fuglum" í móðurstað heitir Miss Barie B. Jackobsen. Hvað mikil ábyrgð hvílir ekki á henni. Með aðstoð innfætts fólks, fæðir, klæðir og kennir þessum smælingjum. Þegar þetta smáfólk er veikt, er hún til taks með meðöl og hjálp, sem allar góðar mæður kannast við. Öll þessi börn hafa mist alla sína. Eina nótt var komið með hóp af nýfundnum börnum á þetta hæli, þeim var skift niður í raðir á gólfinu meðan verið var að líta eftir plássi handa þeim. Umsjónarkonan fór út nokkrar mínútur; þegar hún kom aftur, voru allir litlu aumingjarnir skriðnir saman í eina hrúgu á gólfinu undir ábreiðu, sem þar var; voru þeir hver ofan á öðrum skjálfandi af eftirvæntingu og hræðslu."

Nokkrar mílur utan hlið Jerúsalems borgar er klaustur hins Heilaga Kross. Klaustrið á að vera á blettinum þar, sem krosstréið á að hafa staðið, og er það yfir 1000 ára gamalt. Nú er það heimili 400 barna.

Annað munaðarleysingjahæli á þessum stöðvum er Sankti Jakobs Klaustrið á fjallinu Zion.

Í hinni gömlu Nazaret-borg, hefur líknarstarfsfélagið trésmíðaskóla. Yfir sextíu munaðarlausir drengir læra þar trésmíði, undir umsjón "Near East Relief".

Margar sögur má í letur færa, sem gefa hugmynd um ástandið þar austur frá. Persónulega sá eg fjölda af þessu landflóttafólki, þegar eg vann við hjálparstarf á Frakklandi; sérstaklega þann tíma, sem eg vann í borginni Marseille við Miðjarðarhafið. Það sem eg komst sérstaklega við af var, að sjá vonleysis og hræðslumerkin á andlitum, sem voru svo ung, að reynsla lífsins hefði ekki átt að skyggja þar á barnslega gleði.

Dönsk missionera stúlka, ungfrú Peterson, sem starfaði fyrir "Near East Relief", fann einu sinni nýfætt stúlkubarn í skurði. Litli líkaminn var hulinn óhreinindum hálfa þuml. að þykt. Enginn vissi um foreldrana; þar voru efalaust ein af þeim mörgu, sem myrt voru eða dóu úr hungri. Litla stúlkan barðist langri baráttu, áður en hún náði heilsu, en með tímanum dafnaði hún vel. Hjúkrunarkonan tók hana að sér; nefndi hana "Von". Nú er Von litla í Kaupmannahöfn, þar sem hún á að ganga til menta.

Litli Arkshaag var fjögra ára þegar fólk hans flúði frá Smyrna. Móðir hans og faðir dóu á leiðinni til Grikklands. Litli drengurinn hraktist með landflóttafólksstraumnum, lifði á því, sem hann gat hrifsað af mat hér og þar. Þegar komið var með hann á munaðarleysingahælið, var hann þakinn sárum og kaunum. Hann var svo tortrygginn og hræddur, að hann húkti út í horni skjálfandi, og ef reynt var að snerta hann, hrökti hann og skrækti, eins og vilt dýr. Það tók meir en mánuð, að gera honum skiljanlegt, að mannleg hönd getur hlynt að og hjúkrað, ekki síður en barið og lamið.

Saga er sögð af tveim litlum drengjum í Aþenuborg, sem ofan á annað burðuðust með nöfnin Sophocles og Pericles. Móðir þeirra var ein af þeim, sem flúði frá Smyrna. Hún var að deyja úr tæringu, en reyndi að vinna fyrir sér með því að þvo gólf. Eitt kvöld heyrði maður er gekk framhjá voðalegt hljóð inni. Konan hafði mist alla stjórn á sjálfri sér, og var að gera tilraun til að fyrirfara drengjunum. "Near East Relief félagið tók þá að sér, og nú eru þeir smásaman að gleyma undir hvaða ástandi þeir byrjuðu fyrst að feta braut lífsins.

Vegna peningaskorts er það regla líknarstarfsfélagsins, að taka engin börn, nema því aðeins að báðir foreldrar séu dánir, en oft er erfitt að neita um hjálp, sérstaklega þegar ekki er mögulegt fyrir foreldrana að fá atvinnu, eða þá, að þau eru heilsulaus.

Sunnudagaskólar, ungmennafélög o. s. frv. hafa veitt þessu hjálparstarfi mikinn styrk með samskotum, samkomum o. s. frv. Einnig með því að neita sér um ýmislegt við og við svo sem á hreyfimyndahús. Fé það, sem þarf til þess að fara einu sinn á kvikmyndasýningu í Ameríku, kaupir meir en eins dags fæði handa hjálparlausu barni — 17 cents eru nægilegt til þess að kaupa eins dags viðurværi. Brúkaður fatnaður kemur sér líka vel. Fataböggla sendir til "Near East Relief, 151–5th Ave., New York eru fljótlega sendir austur yfir haf.

Síðastliðin tíu ár, hafa svo miklar hörmungar dunið yfir heiminn, að menn eru farnir að venjast við að heyra af eymd og sársauka. Fyrst, þegar einhverjar nýjar hörmungar dynja yfir, eru margir viljugir til að leggja lið, en smásaman kólnar áhuginn, og þeir, sem vinna við líknarstarfið hafa erfiða braut að ryðja. "Near East Relief, hefur alla reiðu framkvæmt framúrskarandi hjálparstarf, en verkið er samt ekki nema vel byrjað, þegar að er gætt, að meira en helmingurinn af þeim 60,000 munaðarleysingjum, sem félagið hefir undir umsjón sinni verða ekki færir til þess að vinna fyrir sér fyr en eftir átta til tólf ár. Þörf er á því, að þeir sem geta, heyri bænina um hjálp, sem berst frá nágrenninu þar, sem sagt var endur fyrir löngu: "Það sem þið gerið einum af mínum minstu bræðrum gerið þér mér".

Thorstína Jackson.

xx

Ein lítil morgunbæn til fyrirgefningar.

Með grátstafi biðjum vér heiðrað kraftaskáld, "Ká-K, Enn-N Júlíus" fyrirgefningar á stórfeldri misvirðing við hans réttmæta og löglega nafn, eins og það er skráð í árbókum Stefáns heitins Jónspólins.

Misvirðingin eða hneykslið, er með því móti, að í háttvirtu vikublaði "Hkr." var til forna prentaður greinar-hnoðri frá voru hjarta, undirskrifaður með eftirfylgjandi ið Júleníus K., var af því handriti legri líking við skáldsins nafn, vakti í hans brjósti undrun svo mikla og skelfing að hann tók að mæla. En svo var mikill kraftur skáldsins orða, að öll börn um gjörvallan heim, synir og dætur mannanna urðu gagntekin af þeirra helþrungna afli.

En nú viljum vér fram bera og í staðfesta sannleikann í máli þessu. Hann hefir oss lærst með miklu námi, og festu við rás vora. Skal hér haft eftir Gísla prófasti við Svartaskóla orð nokkur til skýringar, sem hann segir:

"Segðu nú satt "Túli" minn, því nóg hrún logið í mannheimum".

Sá lærdómur er vér þaðan tekið höfum, veitir oss djörfung til eftirfylgjandi ræðu.

Sú í "Hkr." birta grein, við nafnið Júlenius K., var af því handriti prentað er ritað var við nafnið Júleníus T. Með því að breyting sú liggur eigi hjá oss, segjum vér oss lausa allra mála, við ofangreint hneyksli. En nafnið hefði með góðu móti mátt vera "Ká-lenfus Jú", eða "Jöð-Kob" með því, að það er gerfiheiti, en eigi lagalegt eða í bækur skrifað.

En "Hkr." kunnum vér allar þakkir fyrir villu þessa, þar eð vér teljum það ei til smámuna að hún með sinni heppni hefir til þess orðið, að frambera og í ljós leiða eitt meistaraverk, og í annan stað, að börnum mannanna hefir veizt að heyra skáldsins raust, er með yfirgengilegum bylgjuslætti ruddist gegnum hinar ýmsu rifur fjóssins, svo allir fyltust undrun við gerfileik orðanna, en vér vorum svo gagnteknir og sundurmarðir af ótta og skelfingu, að vér lögðustum til svefns með brjóstþjakandi hjartaslætti.

Júlenius K.

o

Af utanför til Svíþjóðar og Noregs.

Eftir
dr. Jón Helgason biskup.

Framh.

(1106), Þorlákur Runólfsson (1118), Ketill Þorsteinsson (1122) og Magnús Hinarsson (1134 í tíð Össurar erkibiskups, en Klængur Þorsteinsson (1152) og Björn Gilsson (1147) í tíð Áskels erkibiskups; enda taldist þá kirkja Íslands til Lundarerkibiskupsdæmis.

En rúmum 40 árum eftir að erkistóll hafði verið settur í Niðarósi, varð Páll biskup Jónsson að taka vígslu í Lundi, af hendi Absalons erkibiskups (1195), með því að Eiríkur erkibiskup Ívarsson í Niðarósi hafði orðið að flýja land fyrir Sverri konungi. En þótt Eiríkur dveldist þá í Lundi, gat hann ekki sjálfur veitt landa sínum Páli vígsluna, því að hann var í bann, veg, að verða blindur, og fól því Absaloni að veita Páli hana.

Mesta og merkasta byggingin í Lundi er að sjálfsögðu dómkirkjan eða kirkja heilags Lárentíusar, enda er hún mest og veglegust allra húsa á Norðurlöndum í rómönskum stíl. Var Lárentíusarkirkjan upphaflega reist af Knúti konungi helga (1085), er jafnframt gaf kirkjuunni miklar jarðeignir á Skáni, er vera skyldu kirkjunni tekjustóll. En þegar erkistóll hafði verið settur á stofn í Lundi þótti sú kirkja ekki nógu vegleg dómkirkja, og var hún því stækkuð, eða öllu heldur ný kirkja reist utan um gömlu kirkjuna. Mun hafa verið byrjað á því nálægt 1110. En þar sem kórstúkan var að mestu leyti látin halda sér, mundi mega gera ráð fyrir, að Jón helgi hafi verið vígður í sömu kórstúkunni og enn er þar, þótt háaltarið, sem þá stóð þar, hafi verið annað en nú er. Því að til þess að alt samsvaraði hvað öðru í hinni stækkuðu dómkirkju, var sett nýtt háaltari í kórinn og vígt 1145. Þeir Þorlákur og Ketill hafa vafalítið verið vígðir í einhverri annari kirkju bæjarins. En frá 1123 er tekið að nota kjallarakirkjuna (kryptuna), því að það ár er höfuðaltari hennar vígt (og nokkru síðar hliðaröltuhu sitt hvoru megin), og þar hefir að öllum líkindum Magnús Einarsson verið vígður; en þeir Klængur og Björn Gilsson, svo og Páll, fyrir háaltari hinnar stækkuðu kirkju; því að það var, sem fyr segir, vígt 1145, og kirkja þá um leið þótt hvergi nærri væri hún þá fullger. Óbreytt hefir kirkja þessi ekki fengið að standa heldur hefir hvað eftir annað orðið að gera við hana, og þá verið gerðar ýmsar breytingar á henni, síðast á árunum 1882–80. En þegar á heildina er litið, er þó kirkjan sú hin sama og reist var á dögum þeirra Össurar og Áskels á 12. öld.

Norðan megin við dómkirkjuna er mikill og fagur trjálundur, "Lundagard", með eirmynd af tónskáldinu Otto Lindblad. En áföst við Lundgard er Tegnérstorgið með inndælli standmynd af Esajasi Tegnér, sem var prófessor í Lundi áður en hann gerðist biskup. Annað merkasta húsið í Lundi er háskólabyggingin, þótt ekki sé hún gömul, (frá 1882), en háskóli hefir verið í Lundi síðan 1668. Nú eru við háskólann 140 kennarar og nálega 1500 stúdentar. Setja stúdentar mjög svip á bæinn. Sjálf háskólabyggingin er mjög falleg bygging en ekki nægir hún ein háskólanum. Hefir orðið að taka ýmsar aðrar byggingar í háskólans þarfir úti um bæinn. Fast við Lundagard er mikil og vönduð bygging, sem "Akademiska föreningen" lét reisa 1851, en seinna hefir verið stækkuð. Þar fara fram allar samkomur stúdenta. En þangað leitar og háskólinn, þegar hann efnir til fundarhalda, sem þarfnast stærra húsnæðis en háskólinn hefir ráð á. — Kirkjur eru þar þrjár auk dómkirkjunnar.

II.

Mánudaginn 17. sept. rann upp aðal-hátíðadagurinn. Kl. 7 um morguninn var klukkum hringt í öllum kirkjuturnum bæjarins, og eftir hringingunni voru leikin sálalög frá báðum turnum dómkirkjunnar, af valinni sveit lúðurþeytara. Veður var fremur dimt um morguninn, og leit út fyrir rigningu, en með dagmálum fór að birta til, og varð besta veður um daginn. Bærinn var allur fánum skreyttur, því ofan á alt annað hátíðatilefni hafði bætst það, að konungur Svía, Gústaf 5., var væntanlegur til bæjarins til þess að taka þátt í hátíðahöldunum þennan dag.

Kl. 9.30 árdegis áttu bæði gestir, sem boðið hafði verið sérstaklega, og eins aðrir, sem tækja þátt í hátíðinni, að koma saman í sölum háskólans, allir í hátíðabúningi, biskupar og aðrir kennimenn í embættisbúningi sínum. Var öllum hópnum skipað í sveitir, alls átta, og í skrúðgöngu haldið til dómkirkjunnar. Í fararbroddi gekk yfirmarskálkur við hátíðahöld þessi, háskólakennarinn dr. Efraim Briem, og tveir marskálkar aðrir sinn við hvora hlið hans. Í fremstu sveitinni var biskupinn í Lundi ("gamli" Billing, svo nefndur aðallega til aðgreiningar frá syni hans "unga Billing, sem er biskup í Vesteras, en þó réttnefndur "gamli", þar sem hann hefir tvo eða þrjá um áttrætt), ásamt dómklerkasamkundu, dómkirkjuráði og bæði núverandi og fyrverandi prestum við dómkirkjuna. Í næstu sveit voru 20 biskupar (sex sænskir, sjö danskir, tveir norskir, einn íslenzkur einn, einn enskur fulltrúi erkibiskupsins af Kantaraborg, einn þýzkur og einn lettiskur), En lestina ráku 225 sænskir prestar. Meðfram götunum, sem leið lá um, var múgur og margmenni til að horfa á skrúðgönguna, og alstaðar voru ljósmyndavélarnar á lofti. Svo var fylkingin löng, að þegar fremsta sveitin kom að dómkirkjudyrunum, fór síðasta sveitin út úr háskólanum.

Afmælisbarnið — dómkirkjan gamla — var ljósum prýdd en annað skraut sást þar ekkert, enda gerðist þess ekki þörf, svo mikilfenglegt hús sem hún er og

(Framh. á bls. 8.)

The Dominion Bank

HORNI NOTRE DAME AVE og SHERBROOKE ST.

Höfuðstóll uppb. .... $ 6,000,000
Varasjóður .... $ 7,700,000
Allar eignir, yfir $120,000,000

Sérstakt athygli veitt viðskiftum kaupmanna og verzlunarfélaga.

Sparisjóðsdeildin.

Vextir af innstæðufé greiddir jafnháir og annarsstaðar viðgengst.

PHONE A 9253
P. B. TUCKER, ráðsmaður.

GIGT.

Merkileg heima-lækning gefin af manni er reyndi hana sjálfur.

Árið 1893 fékk eg slæma gigt. Kvaldist eg af henni í 3 ár. Eg reyndi hvert lyfið á fætur öðru. En bati sá, sem eg hlaut við það, var altaf skammvinnur. Loks rakst eg á aðferð, sem læknaði mið með öllu og sjúkdómur minn aldrei áreitt mig síðan. Hefi eg nú ráðlagt morgum, ungum og gömlum, aðferð mína og hefir árangurinn ávalt ferið sá sami og eg sjálfur reyndi, hvað veikir sem sjúklingarnir hafa verið.

Eg ráðlegg hverjum, sem liðagigtar eða vöðvagigtar kennir, að reyna "heimalækningar" aðferð" mína. Þú þarft ekki að senda eitt einasta cent fyrir það. Láttu mér bara í té utanskrift þína og þér skal sent það frítt til reynslu. Eftir að þú hefir reynt það og ef að það bætir þér, þá sendirðu mér einn dollar fyrir það. En misskildu það ekki, að nema því aðeins að þú sért ánægður með lækninguna, sem það hefir veitt þér, fer eg ekki fram á að þú sendir borgun. Er þetta ekki sanngjarnt? Dragðu ekki að skrifa. Gerðu það í dag.
Mark H. Jackson, No. 149 K. Durston Bldg., Syracuse, N. Y.

Mr. Jackson ber ábyrgð á, að hið ofanskráða sé satt.

W. Byron Scanlan

NÚ ER VERÐIÐ

J. Frank McComb.

lægra en nokkurntíma áður

Og, við höfum meira úrval af fötum og yfirhöfnum fyrir unga menn.
Alt, sem er nýjast og bezt; á verði, sem þér eruð ánægðir að borga.

Föt og yfirhafnir.
$18.50 til $35.00 og upp

Fötin eru saumuð af beztu klæðskerum í Kanada.
Auknar inntektir, lág leiga og lítil útgjöld, gera okkur mögulegt að selja á lægra verði en nokkru sinn áður.

GANGIÐ FRÁ HÁU LEIGUNNI
ÞAÐ BORGAR SIG

Scanlan & McComb.

GÓÐ FÖT — GOTT VERÐ LIPUR AFGREIÐSLA ÁNÆGJA.
379½ PORTAGE AVENUE.
Norðanmegin á milli Carlton og Edmonton.